

YANIT ANAHTARI

DEĞERLENDİRME SORULARI

TEST I	TEST II	TEST III	TEST IV	TEST V
1. B	1. C	1. B	1. B	1. B
2. A	2. D	2. A	2. B	2. A
3. C	3. B	3. C	3. A	3. C
4. D	4. A	4. D	4. D	4. A
5. A	5. D	5. B	5. B	5. D
6. A	6. A	6. C	6. C	6. B
7. B	7. B	7. A	7. A	7. C
8. C	8. C	8. D	8. D	8. A
9. B	9. D	9. B	9. B	9. A
10.D	10.A	10.B	10.A	10.B

SÖZLÜK

A

âbide	: Anıt.
ahilik	: Kökü eski Türk töresinde olan ve Anadolu'da yüksek bir gelişim gösteren esnaf, zanaatçı, çiftçi gibi bütün çalışma kollarını içine alan ocak.
alâmet	: Belirti, işaret, iz, nişan.
âlim	: Bilgin.
amid	: Komutan, askerî vali.
arkeoloji	: Eski kültürlerin toprak veya su altında kalmış kalıntılarını çıkaran ve bunları inceleyen bilim dalı.
atabey	: Eski Türk devletlerinde özellikle Büyük Selçuklularda şehzadelerin eğitimi veya bağımsız olarak bir eyaletin yönetimi ile görevli vezir.
avâsım	: Sınır şehirleri.
ayet	: Ku'ran-ı kerim surelerini oluşturan cümlelerden her biri.
azat etmek	: Köle ve cariyelerin özgürlüğünü geri vermek.

B

basiret	: Uzağı görüş, sezîş, uyanıklık, anlayış
beynelminel	: Uluslar arası, enternasyonal.
boy	: Sülâle(urug)lerin birleşmesinden meydana gelen, ortak bir atadan geldiklerine inanan topluluk, sülâleler birliği.
bozkır	: Kurakçıl otsu bitkilerden oluşan, sıcak ve ılıman iklimlerde geniş alanlara yayılan ağaçsız doğal bölge, step.
burç	: Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe kale çıkıntısı.

C

cemaat	: İnsan kalabalığı, bir dinden veya bir soydan olan insan topluluğu.
---------------	--

D

derebeylik	: Özellikle Batı Avrupa'da toprağı ve üzerinde yaşayan köylüleri tek bir kimsenin malı sayan Orta Çağ siyasî düzeni, feodalite.
destan	: Tarih Öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir.

E

ebedî	: Sonsuz, sonu olmayan.
--------------	-------------------------

ecdat	: Atalar, dedeler.
edebî	: Edebiyatla ilgili.
edep	: Toplum töresine uygun davranma, incelik.
emir	: Araplarda ve başka Müslüman ülkelerde bir kavim, şehir veya ülkenin başı.
entrika	: Hile, oyun, dolap, düzen.
eren	: Kendini Tanrıya adanmış, evliya, veli.
etnik	: kavimle ilgili, budunsal, kavmî.
evrensel	: Evrenle ilgili, bütün insanlığı ilgilendiren, dünya çapında.
eyalet	: Çoğunlukla valilerce yönetilen ve yönetim bakımından bir tür bağımsızlığı olan büyük il.
eyer	: Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne.
eyvan	: Bir tarafı dışarıya açık olan oda.
ezel	: Başlangıcı olmayan zaman, öncesizlik.

F

ferman	: Hükümdar tarafından verilen yazılı emir, buyruk.
figür	: Resim ve heykel sanatlarında varlıkların biçimi.
fresk	: Yaş duvar sıvası üzerine kireç suyunda eritilmiş madenî boyalarla resim yapma yöntemi, bu yöntemle yapılmış duvar resmi.

G

ganimet	: Savaşta ve yağma sırasında ele geçirilen mal.
gayrimüslim	: Müslüman olmayan.

H

halife	: Vekil, Hz. Muhammed'in ölümünden onra onun yerine devlet başkanı olan kimse.
hanedan	: Hükümdar veya devlet büyüğü gibi bir kişiye dayanan büyük aile, soy.
hat	: Çizgi, yazı.
hendese	: Geometri.
hiciv	: Yergi.
hicret	: Hz. Muhammed'in 622 yılında Mekke'den Medine'ye göçü.
hil'at	: Eskiden sultanlara giydirilen süslü elbise, kaftan.
hükümrânlık	: Hüküm sürme, hâkim olma durumu.

I - İ

Irak-1 acem	: Dicle Nehri'nin doğu tarafında kalan Irak topraklarına verilen ad.
--------------------	--

ilâhî	: Tanrıya özgü, tanrısal, çok güzel, mükemmel.
iltica	: Sığınma.
imaret	: Yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulan hayır kurumu.
iskân	: Yerleştirme.
İstilâ	: Bir ülkeyi zor kullanarak işgal etme.
itaat	: Boyun eğme.

K

kışlak	: Kışın barınılan yer, orduların, göçebe oymakların hayvanları ile birlikte yayladan inip konakladıkları yer.
kitabe	: Taş, mermer vb. gibi sert cisim üzerindeki oyma veya kabartma yazı, tarih, yazıt.
klan	: Boy.
kopuz	: Halk şairlerinin çaldığı saz.
kös	: Savaşlarda alaylarda at, deve veya araba üzerinde taşınan ve İşaret vermek için kullanılan büyük davul.
kurgan	: İlk Çağ'da, mezar üzerine toprak yığılarak yapılan küçük tepe. Tepe biçiminde mezar, höyük.
kurultay	: Ulusal toplantı. Bir kuruluşun temel işlerini konuşmak için belli sürelerle veya gerektiğinde yaptığı genel toplantı.

L

lehçe	: Bir dilin tarihî, bölgesel ve siyasî sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleri ile ayrılan kolu.
levazım	: Ordunun, silâh ve cephanesinin dışında kalan yiyecek, giyecek gibi ihtiyaçlarını sağlayan askeri sınıf.

M

mabet	: İbadethane.
malik	: Sahip, sahip olmak
manzum	: Nazım ifade şekli ile Ölçülü ve uyaklı biçimde yazılmış eser.
melik	: Padişah, hakan, hükümdar.
memlûk	: Birinin malı olan kul, köle.
menşe	: Kök, esas kaynak.
menşur	: Hükümdarlık sembollerinden, ferman, halifenin onayını belirten ferman.
meşru	: Yasal, kanunen doğru.
meşveret	: Bir konu hakkında danışma.
motif	: Bir çoğu yan yana gelerek bir bezeme işini meydana getiren unsurlardan her biri.
muhasara	: Çevirme, kuşatma.
mübadele	: Değiş-tokuş etme

N

naib	: Tahtta hükümdar olmadığı zaman veya hükümdarın çocukluğu sırasında devleti yöneten kimse.
nesil	: Soy, kuşak.
nevbet	: Resmî yerlerde muayyen zamanlarda çalman davul, dümbelek gibi şeyler.bando, mızıka.
nihai	: İş sona erdiren, işi bitiren.
nüfuz	: Güç, söz geçirme.

O - Ö

ordugâh	: Ordunun konakladığı yer.
otağ	: Büyük ve süslü hükümdar çadırı.
ozan	: Halk şairi.
örf	: Âdet.
örfî	: Adetle ilgili.
özerklik	: Bir topluluğun, bir kuruluşun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetme hakkı, muhtariyet, otonomi.

R

rasathane	: Astronomi gözlemlerine uygun şekilde donatılmış yapı.
reaya	: Vergİ veren halk
rivayet	: Söylenti.
rubâî	: Aynı esasta yirmi dört şekilli vezinle yazılan dört mısralık şiir.

S - Ş

Samarra	: Abbasîler döneminde Bağdat yakınlarında kurulmuş Türklerden oluşturulan ordugâh şehir.
sikke	: Madeni para.
step	: Bozkır.
şâd	: İlk Türk devletlerinde yabgudan sonra gelen unvan

T

tâbi	: Bağımlı, bağlı, bağımlı kılmak.
tasvir	: Tasarlama, bir şeyi sözle veya yazı ile anlatma, göz Önünde canlandırma, betimleme.
tebaa	: Uyrak.
teçhizat	: Donatım.
tefekür	: Düşünme, düşünüş, derin düşünmek
toy	: Şölen, ziyafet, yemekli eğlence.

töre : Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, göreneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü.

U-Ü

ulema : Âlimin çoğulu, bilginler.
üzengi : Eyerin iki yanında asılı bulunan ve ayakların basılmasına yarayan altı düz demir halka.

üs : Bazı görevleri yürütebilmek amacıyla kurulan, Özel yapıları, donatımları, işlikleri, onarım yerleri, servis alanları olan sürekli veya geçici olarak konaklanılan yer. Harekâtın yürütülebilmesi için gerekli birliklerin, her türlü gereçlerin tamamlandığı, teçhizatın toplandığı, dağıtıldığı bölge.

V

vâris : Kendine miras düşen kimse.
veliaht : Bir hükümdarın tahtına geçmeye aday olan erkek çocuğu veya kardeşi.
veraset : Varislik, mirasta hak sahibi olma.

Y

yağma : Birçok kişinin zor kullanarak ele geçirdikleri malları alıp kaçması. Akıncıların düşman topraklarına yaptıkları baskın.
yargucu : Hâkim, hâkim heyeti.
yarlık : Ferman, berat karşılığında kullanılan tabir.
yuğruş : Karahanlılarda vezirlik ve dîvan başkanlığı yapan kişiye verilen unvan.

Z

zanaat : İnsanların maddeye dayanan ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte tecrübe ve ustalık gerektiren iş, el ustalığı isteyen işler.

KRONOLOJİ

MÖ

4500-100	Orta Asya'da Anav Kültürü
3000-1700	Orta Asya'da Afanasyevo Kültürü
3000	Orta Asya'da Kelteminar Kültürü
1700-1200	Orta Asya'da Andronova Kültürü
1200-700	Orta Asya'da Karasuk Kültürü
318	Hun Türkleri ile ilgili ilk yazılı belge (Hun-Çin Antlaşması)
220	Asya Hun hükümdarı Teoman'ın tahta çıkışı
214	Çin Seddi'nin yapılması
209	Asya Hun hükümdarı Mete'nin tahta çıkışı Türk Kara Kuvvetleri'nin Kuruluşu
200	Pai-teng Bozgunu-Mete Han'ın Çin imparatoru Kao-ti'yi yenmesi
174	Mete'nin ölümü
58	Asya Hun Devleti'nin siyasi birliğinin parçalanarak Doğu ve Batı Hunları adıyla ikiye bölünmesi

MS

48	Asya Hun Devleti'nin Kuzey ve Güney Hunları olmak üzere ikiye ayrılması
156	Kuzey Hun Devleti'nin yıkılması
216	Güney Hun Devleti'nin Çin tarafından ortadan kaldırılması
375	Kavimler Göçü'nün başlaması
395	Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması
410	Avrupa Hun Devleti'nin hükümdarı Uldız'ın ölümü
422	Avrupa Hun Devleti'nin hükümdarı Rua'nın tahta çıkışı
434	Avrupa Hun hükümdarı Rua'nın ölümü Attila'nın Avrupa Hun Devleti'nin başına geçmesi Margos Antlaşması
441-442	Attila'nın I. Balkan Seferi
447	Attila'nın II. Balkan Seferi ve Anatolyos Antlaşması
451	Attila'nın Batı Roma (Galya) Seferi
452	Attila'nın İtalya Seferi
453	Attila'nın ölümü
476	Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılması
498-499	İran'da çıkan Mazdek İsyanı'nın Akhunların yardımıyla bastırılması

- 552 I. Göktürk Devleti'nin kuruluşu
Bumin Kağan'ın ölümü
Avar Devleti'nin çöküşü
- 553 Mukan Kağan'ın I. Göktürk tahtına çıkışı
- 557 Akhun Devleti'nin yıkılması
- 562 Avar Devleti'nin kuruluşu
- 568 Göktürklerin batı kanadını yöneten İstemi Yabgu'nun Bizans'a elçilik heyeti göndermesi
- 572 Mukan Kağan'ın ölümü
Tapo Kağan'ın tahta çıkışı
- 576 İstemi Yabgu'nun ölümü
- 581 Tapo Kağan'ın ölümü
- 582 I. Göktürk Devleti'nin ikiye ayrılması
Tardu'nun bağımsızlığını ilân etmesi
- 587 İşbara Kağan'ın ölümü
- 603 Tardu'nun ölümü
- 619 Avarların İstanbul'u kuşatması
- 626 Avarların İstanbul'u ikinci kez kuşatması
- 630 Doğu Göktürk Devleti'nin dağılması
Avar Devleti'nin hakani Bayan Han'ın ölümü
Hazar Hakanlığı'nın kurulması
Büyük Bulgarya Devleti'nin Kuruluşu
- 639 Kürşad ayaklanması
- 659 Batı Göktürk Devleti'nin tamamen Çin'e katılması
- 665 Büyük Bulgarya Devleti'nin parçalanması
- 679 Tuna Bulgar Devleti'nin kuruluşu
- 682 II. Göktürk (Kutluk) Devleti'nin kuruluşu
- 692 İteriş (Kutluk) Kağan'ın ölümü
Kapgan Kağan'ın II. Göktürk tahtına çıkışı
- 698 Göktürkler ile Türgişler arasında Bolçu Savaşı'nın yapılması
- 716 Kapgan Kağan'ın ölümü yerine oğlu İnal (Böğü)'ün geçmesi
Bilge Kağan'ın tahta geçmesi
- 717 Su-lu Kağan'ın Türgiş tahtına çıkışı
- 725 Tonyukuk'un ölümü
- 731 Kültigin'in ölümü
- 734 Bilge Kağan'ın ölümü

738	Su-lu Kağan'ın öldürülmesi
742	II. Göktürk (Kutluk) Devleti'nin yıkılışı
745	Uygur Devleti'nin Kuruluşu
747	İlk Uygur hakanı Kutluk Bilge Kül'ün ölümü
	Moyen-Çor Kağan'ın Uygur tahtına çıkışı
751	Talas Savaşı
759	Moyen-Çor'un ölümü
	Bögü Kağan'ın Uygur tahtına çıkışı
766	Türgişlere Karlukların son vermesi
780	Bögü Kağan'ın ölümü
	Tung Bağa Tarkan'ın Uygur tahtına çıkışı
789	Tung Bağa Tarkan'ın ölümü
803	Kurum Han'ın Tuna Bulgar Devleti'nin başına geçmesi
805	Avar Devleti'nin Frank Krallığı tarafından yıkılması
814	Kurum Han'ın İstanbul kuşatması sırasında ölmesi
	Omurtag Han'ın Tuna Bulgar Devleti'nin tahtına çıkışı
840	Uygur Devleti'nin Kırgızlar tarafından yıkılışı
856	Mengli'nin Doğu Türkistan (Turfan) Uygur Devleti'nin başına geçmesi
864	Tuna Bulgarları'nın Hristiyanlığı kabul etmesi (Boris Han dönemi)
896	Macarların bugünkü yurtlarına gelişi ve devlet kurmaları
911	Kansu Bölgesi Uygurlarının bağımsız oluşu
940	Kansu Bölgesi Uygurlarının Kitan Devleti'ne bağlanması
965	Hazar Devleti'nin Kiev Rus Knezliği (Prensliği) tarafından yıkılışı
1018	Tuna Bulgar Devleti'nin Bizans eyaleti haline getirilmesi
1071	Malazgirt Savaşı; Sultan Alp Arslan'ın Malazgirt'te Bizans İmparatoru Romen Diyojen'i yenmesi
1091	Lebunium Savaşı ve Peçeneklerin sonu
1141	Katvan Savaşı, Karahitay kuvvetlerinin Selçukluları mağlup etmesi
1207	Kırgızların Cengiz Han'a bağlanması
1209	Doğu Türkistan (Tufan) Uygur Devleti'nin Cengiz Han'a bağlanması
1237	Moğol Altınorda hükümdarı Batu Han'ın İtil Bulgar Devleti'ne son vermesi
1709	Poltova Savaşı
1916	Kırgızların Ruslara isyan etmesi
1991	Kırgızistan Cumhuriyeti'nin kurulması

KAYNAKÇA

1. ANIL, Çeçen; Tarihte Türk Devletleri, İstanbul, 1986.
2. ARAT, R. R. ; Karluklar Mad. İslam Ansiklopedisi, Cilt 6.
3. ARAT, R. R. ; Kıpçak Mad. İslam Ansiklopedisi, Cilt 6.
4. ARAT, R.R. ; Kırgızistan Mad. İslam Ansiklopedisi, Cilt 6.
5. ARSEVEN, O. Esad; Türk Sanat Tarihi, İstanbul, 1955.
6. BANARLI, Nihad Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt 1, İstanbul, 1971.
7. DİYARBEKİRLİ, N. ; Hun Sanatı, İstanbul, 1972.
8. ERGİN, Muharrem; Orhun Abideleri, İstanbul, 1977.
9. GÜNGÖR, Erol; Tarihte Türkler, İstanbul, 1989.
10. GÜRÜN, Kâmuran; Türkler ve Türk Devletleri Tarihi, Ankara, 1984.
11. İNAN, Abdülkadir; Eski Türk Dini Tarihi, İstanbul, 1976.
12. KAFESOĞLU, İbrahim; Türk Milli kültürü, İstanbul, 1986.
13. KURAT, A. Nimet; Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri, Ankara, 1972.
14. MEMİŞ, Ekrem; İskitler, Konya, 1987.
15. KOCA, Salim; Türk Kültürünün Temelleri, İstanbul, 1990.
16. SÜMER, Faruk; Oğuzlar, Ankara, 1972.
17. Türk Dünyası El Kitabı, Türk Kültürünü Araştırma Ens. Yay. Ankara, 1976.
18. TOGAN, Zeki Velidi; Umumi Türk Tarihine Giriş, İstanbul, 1981.
19. ORKUN, Hüseyin Namık, Eski Türk Yazıtları I-II, Ankara, 1946.
20. TURAN, Osman; Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi, Cilt I-II, İstanbul, 1990.
21. YILDIZ, Hakkı Dursun; İslamiyet ve Türkler, İstanbul, 1980.
22. R'ASONYI, Laszlo; Tarihte Türklük, Ankara, 1988.
23. SERTOĞLU, Midhat; Osmanlı Tarih Lûgati, İstanbul, 1986.
24. DELİORMAN, Altan; Genel Türk Tarihi 1, İstanbul, 1999.
25. MERÇİL, ErdoğanÖDEN, Zerrin Günal; Genel Türk Tarihi 1, 1995
26. KAŞIKÇI, Nihat YILMAZ, Hasan; Tanrı Dağlarından Malazgirt'e, Türk Metal Sendikası Araştırma Bürosu, 3.Baskı, 2001.
27. KAPLAN, Mustafa. MADEN, Mehmet SEVER, Akın; Tarih I Ders Kitabı, MEB Yay, İstanbul, 2005.
28. ÇETİN, Nihat KUTLUAY, Mustafa AVLAR, Mestan; Genel Türk Tarihi Ders Kitabı, MEB Yay, Ankara, 2005.
29. Tarih Atlası, Saygı Yayınları, İstanbul, 2003.